

**RECENZIE**

**Bianca Țiplea Temeș**

**Bicentenarul Mendelssohn  
în documente recente:  
catalogul sistematic al creației compozitorului,  
tipărit la Editura Breitkopf & Härtel, 2009**



Anul 2009 a îmbogățit spectrul bibliografic al muzicologiei internaționale cu un titlu de referință: **Catalogul sistematic** al creației lui Felix Mendelssohn-Bartholdy, ultimul compozitor romantic a cărui operă nu se regăsea încă ordonată într-un astfel de document atotcuprinzător. Dacă îl evocăm de Schumann, cel care l-a aclamat pe autorul *Visului unei nopții de vară* folosind sintagma "Mozartul secolului XIX", atunci putem afirma că, prin această inițiativă muzicologică ce a mizat pe o importantă componentă euristică, Mendelssohn și-a întâlnit "Köchel"-ul.

Instituția care a girat acțiunea de anvergură de a cataloga întreaga operă a artistului, integrând aici ultimele descoperiri de manuscrise și versiuni necunoscute ale lucrărilor deja consacrate, este Academia de Științe a Saxoniei din Leipzig, fondată chiar în timpul vieții lui Mendelssohn, ce funcționează și astăzi după crezul lui Leibnitz – *theoriam cum praxi*.

Respectând acest slogan, noul catalog al creației complete a autorului german reunește în mod magistral teoria cu practica, mai exact, știința membrilor echipei de muzicologi coordonată de către Ralf Wehner, cu acțiunile lor laborioase de investigare și catalogare.

Proiectul de cercetare mamut este rodul unei munci de echipă, extinsă pe parcursul a 12 ani; inițiat în 1997, la împlinirea unui secol și jumătate de la moartea compozitorului, Academia de Științe a Saxoniei a demarat acțiunea alcătuirii catalogului complet al operelor lui Mendelssohn, susținută logistic de către Uniunea Academiei Germane de Științe, reprezentată de Academia de Științe și Literatură din Mainz. Sprijinul financiar a venit din partea Ministerului Educației și Cercetării din Bonn și a Ministerului de Stat pentru Științe și Arte al landului Saxonia din Dresda. O inițiativă anterioară avusese loc, la scară mult redusă, cu mai bine de un secol înainte, în anul 1882, la Leipzig, când au fost catalogate un număr de 350 de lucrări ale lui Mendelssohn. Pentru a putea sesiza cu claritate anvergura proiectului actual, vom recurge, comparativ, la suportul cifrelor. În decursul celor 12 ani, noul catalog a ajuns să consemneze peste 750 de piese, incluse în paginile amplei publicații, după consultarea de către echipa de muzicologi a nu mai puțin de 2500 de surse, cu o răspândire geografică ce trasează diagonale pe mapamond între Melbourne și Tokio, Oxford și Los Angeles. Conform declarațiilor lui Ralf Wehner, au fost investigate, de asemenea, 1500 de biblioteci ale lumii, peste 15.000 de cataloage de anticariat și aproape 12.000 de scrisori<sup>1</sup>.

Motivul acestei cercetări extensive se datorează mai multor factori: primul îl reprezintă neclaritatea legată de numerele de opus deja existente, cărora însuși Mendelssohn le pierduse șirul, și care nu mai ofereau nici un indiciu asupra secvenței cronologice. Unele numere au fost omise, altele repetate, unele lucrări fuseseră publicate inițial fără număr de opus, atribuindu-li-se unul ulterior, cu ocazia retipăririi.

Al doilea motiv vizează dispersia manuscriselor care, prin emigrarea posesorilor în străinătate și prin vânzările lor repetate au ajuns să poposească pe alte continente, așa cum este cazul manuscrisului versiunii pentru voce și pian al lucrării *Die erste Walpurgisnacht*, redescoperită, după ultima vânzare la licitație, în Japonia<sup>2</sup>.

<sup>1</sup> Koch, Juan Martin – *Mendelssohn Komplet: Ralf Wehner im Gespräch über das neue Werkverzeichnis*, în „Neue Musikzeitung“, Regensburg, an 58/12.09.2009

<sup>2</sup> *Felix Mendelssohn Bartholdy Thematisch-systematisches Verzeichnis der musikalischen Werke*, Breitkopf und Härtel, Wiesbaden, Leipzig, Paris, 2009, p.XX sau p.XLIX pentru traducerea în engleză

Al treilea factor ce a impus o cercetare extensivă a fost circularea în paralel a mai multor versiuni ale uneia și aceleiași piese. Faptul se datorează, în general, pierderii unor partituri de către autor sau chiar sustragerii lor după reprezentările publice în epocă. În paginile cărții *The Mendelssohns. Their music in history*<sup>1</sup>, ce reunește documentate studii ale mai multor autori, Julie D. Prandi evocă o astfel de situație, citând relatarea lui George Grove legată de prima audiție pe tărâm englezesc a Uverturii la *Visul unei nopți de vară*<sup>2</sup>.

Consecința cercetării extensive a fost, printre altele, descoperirea unor lucrări, până atunci, neconsemnate. Urmărirea pistelor oferite de corespondența autorului cu diverse persoane a dus la reperarea de către muzicologi a unor lucrări de tinerețe necunoscute. Facem referire la opera *Soldatenliebschaft*, compusă de către autor la vârsta de 11 ani, opera comică *Der Onkel aus Boston*, ambele lucrări adoptând modelul vodelului francez al vremii, câteva simfonii, un Concert pentru violoncel și multe piese ce se regăsesc de acum în cuprinsul noului catalog.

Pentru a-i putea conferi documentului o nouă dimensiune, colectivul de cercetare și-a organizat munca pe etape, ce s-au succedat începând cu colectarea informației, ordonarea ei, identificarea surselor, evaluarea literaturii secundare, și, în fine, restructurarea documentului pe baza noilor și numeroaselor descoperiri.

Catalogul tematic-sistematic, identificat de acum înainte prin inițialele MWV (prescurtare de la *Mendelssohn Werkverzeichnis*) are ca punct de pornire fondul documentar aflat la Biblioteca Regală din Berlin<sup>3</sup>, ce a oferit cercetătorilor informații despre sursele creațiilor lui Mendelssohn. Noul catalog a fost organizat de către cercetători în 26 de grupe de lucrări, în interiorul cărora piesele au fost ordonate cronologic, indiferent dacă ele au fost sau nu publicate în timpul vieții autorului. Din această alcătuire, rezultă că fiecărei piese i se atribuie o literă ce reprezintă grupa din care piesa face parte, și o cifră arabă, ce indică poziția respectivei piese în grupă.

#### Structurarea catalogului<sup>4</sup>:

---

semnată de Roger Clement. Legat de acest fapt, Ralf Wehner oferă mai multe explicații la nota de subsol nr.62, făcând trimitere la studiul lui Hiromi Hoshino intitulat *A Newly Discovered Mendelssohn Autograph in Japan: The Piano Vocal Score of „Die Erste Walpurgisnacht” op.60*, publicat în „Musicology and Globalization: Proceedings of the International Congress in Shizuoka 2002 in Celebration of the 50th Anniversary of the Musicological Society of Japan”, Tokyo, 2004, p.357-360.

<sup>1</sup> Julie D. Prandi – *Kindered Spirits: Mendelssohn and Goethe, Die Erste Walpurgisnacht*, în „The Mendelssohns. Their Music in history”, editat de Michael Cooper și Julie D. Prandi, Oxford University Press, New York, 2002, ISBN: 0-19-816723-7, p.135-147.

<sup>2</sup> Sursa citată ne informează asupra faptului că, după un concert, compozitorul a fost anunțat de dispariția partituri lucrării sale. Mendelssohn ar fi afirmat, senin: “nu-i nimic, voi scrie alta”.

<sup>3</sup> Conform datelor oferite de către Ralph Wehner în Introducerea Catalogului, p. XIII-XVIII sau p.XLI-XLVIII în traducerea în limba engleză.

<sup>4</sup> Idem, pag.XXXVI-XXXVII sau pag.LXV pentru traducerea în engleză.

<b>MWV- Rubrik</b>	<b>Werkgruppen</b>	<b>Anzahl der Nummern</b>
	<b>Vokalmusik (A bis K)</b>	
	Geistliche Vokalmusik (A bis C)	
<b>A</b>	<i>Groß besetzte geistliche Vokalwerke</i> Werke für Solostimmen, Chor und Orchester bzw. Chor und Orchester	26
<b>B</b>	<i>Kleiner besetzte geistliche Vokalwerke</i> Werke für Chor a cappella oder mit Begleitung von wenigen Instrumenten oder einem Instrument, auch mit Solostimmen	60
<b>C</b>	<i>Geistliche Vokalwerke für Solostimmen mit Begleitung</i>	4
	Weltliche Vokalmusik (D bis K)	
<b>D</b>	<i>Groß besetzte weltliche Vokalwerke</i> Werke für Solostimmen, Chor und Orchester bzw. Chor und Orchester	6
<b>E</b>	<i>Kleiner besetzte weltliche Vokalwerke</i> Werke mit Chor und Klavierbegleitung	2
	<i>A-cappella-Werke (F und G)</i>	
<b>F</b>	Werke für gemischten Chor bzw. Solistenensemble	33
<b>G</b>	Werke für Männerchor bzw. Männerstimmen	38
	<i>Werke für Singstimmen (H bis K)</i>	
<b>H</b>	Werke für eine Singstimme und Orchester	8
<b>I</b>	Werk für eine Singstimme und Instrumentalensemble	1
	<i>Werke für Singstimmen und Klavier (J und K)</i>	
<b>J</b>	Werke für zwei Singstimmen und Klavier (Duette)	12
<b>K</b>	Werke für eine Singstimme und Klavier	129
	<b>Bühnenmusik (L und M)</b>	
<b>L</b>	Singspiele und Opern	7
<b>M</b>	Schauspielmusiken und andere Bühnenwerke	16
	<b>Instrumentalmusik (N bis W)</b>	
	Orchestermusik (N bis P)	
<b>N</b>	<i>Sinfonien</i>	19
<b>O</b>	<i>Konzerte und konzertante Werke</i>	14
<b>P</b>	<i>Ouvertüren und andere Orchesterwerke</i>	19
	Kammermusik (Q und R)	
<b>Q</b>	<i>Kammermusikalische Werke mit Klavier</i>	34
<b>R</b>	<i>Kammermusikalische Werke ohne Klavier</i>	37
	Klaviermusik (S bis U)	
<b>S</b>	<i>Werke für zwei Klaviere</i>	2
<b>T</b>	<i>Werke für Klavier zu vier Händen</i>	4
<b>U</b>	<i>Werke für Klavier zu zwei Händen</i>	199
	Orgelmusik (V und W)	
<b>V</b>	<i>Orgelwerk für zwei Spieler</i>	1
<b>W</b>	<i>Orgelwerke für einen Spieler</i>	61
	<b>Miscellanea (X bis Z)</b>	
<b>X</b>	Vokalkanons	17
<b>Y</b>	Instrumentalkanons	21
<b>Z</b>	Varia	8

Acesta înscrie în paginile sale incipiturile tuturor pieselor, cu indicarea sursei de proveniență, și pune la dispoziție, de asemenea, date de ordin general asupra fiecărui titlu.

Tipărirea catalogului s-a realizat, poate nu întâmplător, la prestigioasa Breitkopf&Härtel. Prin calitatea ei, relația lui Mendelssohn cu această editură se cere subliniată; de acum înainte considerat ca o referință autorizată pentru interpreți și muzicologi, catalogul consolidează *post mortem* legătura compozitorului cu această casă editorială. Deși publică primele lucrări la Berlin, între 1823-1830, Mendelssohn și-a tipărit la Breitkopf&Härtel prima lucrare, în 1830: Cvartetul de coarde op.13. Tot aici a fost scoasă prima ediție, ce se credea pe atunci a fi completă, a operelor lui Mendelssohn, după moartea sa, între anii 1874 și 1877. De la apariția Cvartetului op.13, nu a trecut însă un an fără ca Mendelssohn să nu publice aici măcar o piesă. Astfel, această editură a ajuns să tipărească 37 de titluri ale autorului, deținând recordul numeric legat de creația lui Mendelssohn în fața altor edituri renumite în epocă (Simrock din Bonn, Ewer sau Novello din Londra).

În țara noastră, evenimentul apariției catalogului sistematic a avut un ecou imediat: pentru a marca bicentenarul nașterii lui Mendelssohn, Filarmonica de Stat "Transilvania" din Cluj a prezentat pe 27 noiembrie 2009 oratoriul *Paulus*, înscriind pe afiș noul indicativ din catalogul complet al creației autorului: **MWV A14**.



Salutată în presa germană cu titlul *Ovații pentru Biblia lui Wehner*<sup>1</sup>, lansarea catalogului a avut loc în mod oficial cu ocazia Congresului dedicat compozitorului german, între 26-29 august 2009, eveniment ce s-a desfășurat în ambianța culturală privilegiată a casei lui Mendelssohn din Leipzig.

<sup>1</sup> *Ovationen für die "Wehner-Bibel"*, în ziarul „Leipziger Volkszeitung”, 29/30.VIII.2009.

Considerat odată cu publicarea sa ca un *punct terminus* al unei îndelungate acțiuni științifice concertate, catalogul este privit de către cei direct implicați în amplul proiect doar ca un punct de plecare pentru relansarea cercetării aprofundate a creației muzicale a lui Felix Mendelssohn Bartholdy.

#### Bibliografie

- Koch, Juan Martin** – *Mendelssohn Komplett: Ralf Wehner im Gespräch über das neue Werkverzeichnis*, în „Neue Musikzeitung“, Regensburg, an 58/12.09.2009
- Prandi, Julie D.** – *Kindered Spirits: Mendelssohn and Goethe, Die Erste Walpurgisnacht*, în „The Mendelssohns. Their Music in history“, Oxford University Press, New York, 2002
- Wehner, Ralf** - *Felix Mendelssohn Bartholdy Thematisch-systematisches Verzeichnis der musikalischen Werke*, Breitkopf und Hartel, Wiesbaden, Leipzig, Paris, 2009
- Wehner, Ralf** – *Sources and Source Problems* în, „The Mendelssohns. Their music in history“, Oxford University Press, New York , 2002